

Волошина Ю.В.,

курсант 2 курсу

*факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування*

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:

Сердюк Л.М.,

доцент кафедри

теорії та історії держави і права

*Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

кандидат юридичних наук, доцент

ДОТРИМАННЯ ПРАВ КОРИННИХ НАРОДІВ В УМОВАХ ОКУПАЦІЇ – ВИМОГА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Зі здобуттям незалежності Україна стала на шлях розбудови правової держави. Не останню роль в цьому контексті відіграють взяті на себе зобов'язання із дотримання міжнародних стандартів прав людини. І хоча сьогодні права людини визначаються найвищою цінністю переважною більшістю країн світу, ми щодня стикаємося з великою кількістю випадків їх порушень. На жаль, в умовах тимчасової окупації частини території, наша держава далеко не з чуток знає про порушення прав людини, зокрема, і в частині стосовно її корінного народу – кримських татар. Утім, змушені констатувати, що з порушеннями своїх прав стикаються не лише кримські татари, адже, за даними ООН, до корінних народів світу належать 370 мільйонів осіб у 90 країнах, представляючи таким чином близька 5 тисяч різних культур.

Роботи таких науковців, як Дж. Бентам, Ф. де Віторія, П. Влодковіц, А. Грегуар, Г. Гроцій, Ч. Б. де лас Касас, Л. А. де Алба, Д. К. Балуарте, Р. Л. Барш, Г. Беннет, Я. Броунлі, А. Х. Абашидзе, М. М. Гамзатова, Д. Р. Гилязева, Б. Кінгзбурі, В. А. Кряжков, Л. Свепстон, А. Юпсаніс, Г. Янгінг та ін. здебільшого присвячені питанням прав корінних народів, що залишає широкі можливості подальших розвідок щодо розгляду прав корінних народів саме в умовах окупації.

Історично склалося, що в силу різноманітних причин, людство постійно стикається з проблемами військових конфліктів, які час від часу спалахують у різних регіонах світу. Тож жодна держава світу не може бути застрахована ані від війни, ані від такого явища, як окупація.

Виходячи з семирічного українського досвіду, можемо впевнено стверджувати, що негативними наслідками окупації завжди є порушення прав людини, в тому числі і прав корінних народів. У цьому ракурсі права людини

будемо розглядати в контексті прав корінних народів в умовах окупації.

Під окупацією розуміють тимчасовий стан, за яким держава фактично перебуває під владою армії супротивника. Водночас слід зауважити, що такий стан не означає переходу суверенітету над окупованою територією до держави-окупанта, на яку покладається обов'язок щодо забезпечення громадського порядку і життя населення на окупованій території [1].

Щодо поняття корінного народу, то в нормах міжнародного права відсутній загальноприйнятий єдиний підхід до його визначення. Втім, для розуміння суті даного явища, прийнято звертатися до Декларації Організації Об'єднаних Націй про права корінних народів [2], статтями 9 і 33 якої, засвідчується право корінних народів і належних до них осіб належати до корінної громади або народності відповідно до традицій і звичаїв даної громади або народності, а також мати право визначати себе і свою етнічну належність на підставі наявності наступних критеріїв:

- історичного зв'язку з тими товариствами, які розвивалися на їх територіях в період до завоювання та/або колонізації;
- самобутності;
- недомінуючого становища;
- наміру щодо збереження, розвитку і передачі майбутнім поколінням своїх споконвічних територій і своєї самобутності як народів відповідно до своїх власних культурних особливостей, соціальних інститутів і правових систем [3].

Виходячи з наведеного, постає логічне питання: на підставі яких нормативно-правових документів світове співтовариство має протистояти тим негативним впливам, безумовними наслідками яких є порушення прав корінних народів на окупованих територіях?

До таких документів, безперечно, можна віднести Конвенцію про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949 року [4], яка по суті є одним з найважливіших актів у сфері міжнародного права, що регулює поведінку і захист прав населення, що перебуває на окупованій території.

Слід зазначити, що Положення даної Конвенції застосовуються у разі оголошеної війни або будь-якого збройного конфлікту, навіть якщо одна з воюючих сторін не визнає існування міжнародного збройного конфлікту, і у разі окупації території, навіть якщо ця окупація не зустрінє збройного опору, передбачаючи дії щодо:

- заборони здійснення, незалежно від мотивів, примусового індивідуального чи масового переселення або депортації осіб з окупованої території на територію держави-окупанта або на територію будь-якої іншої держави, незалежно від того, окупована вона чи ні;

- здійснення необхідних заходів у сприянні співробітництву між державою-окупантом та державними і місцевими органами влади з питань належного функціонування закладів, відповідальних за піклування про дітей і їхню освіту;

- заборони тиску з боку держави-окупанта на осіб, які перебувають на окупованій території, служити в її збройних чи допоміжних силах;

- заборони примушувати осіб, які перебувають на окупованій території, виконувати будь-яку роботу, що передбачала б їхню участь у воєнних операціях;

- заборони знищення або присвоєння державою-окупантом рухомого чи нерухомого майна, що є індивідуальною або колективною власністю приватних осіб чи держави, або інших громадських установ чи соціальних або кооперативних організацій;

- надання дозволу з боку держави-окупанта релігійним служителям мати можливість здійснення духовної підтримки своїх одновірців;

- здійснення арештів, переслідувань або винесення обвинувачень проти осіб, що перебувають під захистом, за вчинки або переконання, скоєні або виражені ними до початку окупації або протягом періоду її тимчасового припинення, за винятком випадків порушення законів або звичаїв війни.

Отже, світове співтовариство однозначно визначає права корінних народів як пріоритетних прав людини, що знаходить своє підтвердження в Загальній декларації прав людини, в універсальних і регіональних міжнародних договорах та національних законодавствах, дія яких має мінімізувати ті негативні впливи, зокрема і для корінних народів, наслідком яких, в тому числі, є таке ганебне явище, як окупація.

Література:

1. Посібник «Актуальні орієнтири державної політики щодо тимчасової окупації Автономної Республіки Крим та м. Севастополя». Електронний ресурс. URL: <http://www.ppu.gov.ua/wp-content/uploads/2020/11/Posibnyk.pdf>.

2. Декларація Організації Об'єднаних Націй про права корінних народів. Резолюція 61/295, прийнята Генеральною Асамблеєю 13 вересня 2007. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>.

3. Посібник «Корінні народи і правозахисна система Організації Об'єднаних Націй», Виклад фактів № 9 (REV. 2), Харків, Харківська правозахисна група, 2019. Електронний ресурс. URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/korinni-narodi-i-pravozahisna-sistema-organizaciyi-ob-ed-nanih-nacij-viklad-faktiv-9-rev-2.pdf4>.

4. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>.